

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

ODNOS MLADIH DO POJAVA SPOLNIH ZLORAB
RAZISKOVALNA NALOGA

AVTORICA:

Tina Horvat

MENTORICA:

Petra Lajlar, prof.

Celje, marec 2019

Gimnazija Celje - Center
program: splošna gimnazija

ODNOS MLADIH DO POJAVA SPOLNIH ZLORAB
RAZISKOVALNA NALOGA

AVTORICA:
Tina Horvat, 2. d

MENTORICA:
Petra Lajlar, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujem se ravnatelju Gimnazije Celje - Center Gregorju Deleji, prof., za pomoč pri razumevanju tematike, predstavljene v raziskovalni nalogi, odgovoril je na vsa moja vprašanja in me znanstveno usmerjal.

Za strokovno pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge se zahvaljujem mentorici Petri Lajlar, prof.

Zahvaljujem se vsem profesorjem, ki so mi pomagali pri raziskovalni nalogi, ter vsem anketirancem, ki so iskreno odgovarjali na anketna vprašanja.

Za odgovore na strokovna vprašanja se zahvaljujem g. Milanu Vogrincu s Policijske uprave Celje in ge. Nuši Leskovšek Pečak iz Kliničnopsihološke ambulante Vojnik.

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK	1
2. UVOD	2
2. 1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	2
2. 2 HIPOTEZE	2
2. 3 RAZISKOVALNE METODE.....	3
2. 3. 1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA DIJAKE	3
2. 3. 2 INTERVJU S KRIMINALISTOM IN PSIHOLOGINJO.....	3
2. 3. 3 PREGLED LITERATURE.....	3
3. O SPOLNIH ZLORABAH.....	4
3. 1 DEFINICIJA SPOLNE ZLORABE.....	4
3. 2 KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE	5
3. 3 POGLED KRIMINALISTA.....	5
3. 4 ŽRTVE SPOLNIH ZLORAB.....	6
3. 5 SPOLNE ZLORABE V DRUŽINI	8
3. 6 POGLED KLINIČNE PSIHOLOGINJE.....	8
4. ANALIZA IN UGOTOVITVE.....	10
4. 1 PREDSTAVITEV POTEKA RAZISKOVALNEGA DELA.....	10
4. 2 PREDSTAVITEV IN UTEMELJITEV REZULTATOV.....	10
5. ZAKLJUČEK.....	20
6. VIRI IN LITERATURA.....	23
6. 1 KNJIŽNI VIRI.....	23
6. 2 SPLETNI VIRI	23
6. 3 USTNI VIRI.....	23
8. PRILOGE.....	24

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Poznavanje žrtev spolnih zlorab	12
Graf 2: Tarče spolnih zlorab	13
Graf 3: Storilci spolnih zlorab	14
Graf 4: Vzroki za neprijavo spolne zlorabe	15
Graf 5: Ocena števila spolnih zlorab	17
Graf 6: Pogovori o spolnih zlorabah	18
Graf 7: Seznanjenost s posledicami spolnih zlorab	19
Graf 8: Spolne zlorabe kot problem sodobne družbe	20

KAZALO TABEL

Tabela 1: Poznavanje žrtev spolnih zlorab	12
Tabela 2: Tarče spolnih zlorab	13
Tabela 3: Storilci spolnih zlorab	14
Tabela 4: Vzroki za neprijavo spolne zlorabe	15
Tabela 5: Ocena števila spolnih zlorab	17
Tabela 6: Pogovori o spolnih zlorabah	18
Tabela 7: Seznanjenost s posledicami spolnih zlorab	19
Tabela 8: Spolne zlorabe kot problem sodobne družbe	20

1. POVZETEK

V raziskovalni nalogi je raziskan pojav spolnih zlorab kot aktualni družbeni problem časa in prostora, v katerem živimo. V nalogi je predstavljeno, kakšen je odnos mladih oziroma dijakov Gimnazije Celje - Center do spolnih zlorab. S pomočjo strokovne literature in strokovnjakov, ki se ukvarjajo s spolnimi zlorabami in njihovimi posledicami (kriminalist, psihologinja), so v prvem delu naloge predstavljena teoretična izhodišča. V teoretičnem delu so zapisane različne definicije spolnih zlorab in opredelitve spolnih zlorab, ki sledijo Kazenskemu zakoniku Republike Slovenije. V nadaljevanju naloge je predstavljena analiza anketnega vprašalnika, s katerim sem raziskala odnos mladih na Gimnaziji Celje - Center do te tematike. Predvidevala sem, da so spolne zlorabe v naši družbi tabuizirane in da je spolnih zlorab več, kot se zdi. V raziskavi sem ugotovila, da 30,7 % anketirancev pozna osebo, ki je bila spolno zlorabljen. Potrdila sem, da je splošno mnenje mladih, da so največkrat zlorabljene ženske – mladoletnice, storilci zločina spolne zlorabe pa naj bi bili največkrat neznanci. Slednje se je izkazalo kot neresnično – storilci spolne zlorabe so največkrat znanci oz. družinski člani. Z raziskavo želim osvetliti problem spolnih zlorab, spodbuditi razmišljanje o tem, kako prepoznati spolne zlorabe in kako se kot morebitna žrtev soočiti s njenimi posledicami.

2. UVOD

2.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Menim, da je spolna zloraba tema, ki je v sodobnem času in prostoru zelo aktualna, hkrati pa ugotavljam, da se mladi o njej ne pogovarjamo, o njej ne razmišljamo. Kot dijakinja 2. letnika splošne gimnazije na Gimnaziji Celje - Center sem v raziskovalni nalogi skušala predstaviti pogled sovrstnikov na spolno zlorabo. Predvsem me je zanimalo, kako mladi dojemajo spolno zlorabo, kako si predstavljajo žrtve spolne zlorabe, katerega spola so in koliko so stare, ter koga vidijo kot storilca spolne zlorabe. Cilj raziskovalne naloge je ugotoviti, ali mladi spolno zlorabo vidijo kot problem, ki bi se ga morali bolj zavedati.

Posredno pa želim z nalogo spodbuditi bralce, da bi začeli razmišljati o tej temi. Zavedati se moramo, da se spolne zlorabe dogajajo pogosteje, kot se zdi, in da jih lahko s tem zavedanjem prej prepoznamo. Na ta način lahko delujemo preventivno.

2.2 HIPOTEZE

V okviru mojega raziskovalnega namena sem postavila naslednje hipoteze:

HIPOTEZA 1: Mladi menijo, da so ženske večkrat žrtve spolnih zlorab kot moški.

HIPOTEZA 2: Mladi menijo, da je med žrtvami spolnih zlorab največ mladoletnic.

HIPOTEZA 3: Mladi menijo, da so storilci zločina spolne zlorabe največkrat neznanci.

HIPOTEZA 4: Spolne zlorabe so v sedanji družbi tabuizirane.

Z analizo anketnih vprašalnikov sem navedene hipoteze v zaključku ovrgla oziroma potrdila.

2. 3 RAZISKOVALNE METODE

2. 3. 1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA DIJAKE

Za raziskavo, predstavljeno v raziskovalni nalogi, sem uporabila spletni anketni vprašalnik 1ka. Strukturirala sem ga tako, da je v uvodu predstavljen namen ankete, v nadaljevanju sledijo vprašanja. Pri načrtovanju sem upoštevala, da mora biti vprašalnik zanesljiv, veljaven in objektivni, vprašanja so jasna in razumljiva. Vprašalnik vsebuje devet vprašanj, prvo vprašanje je odprtega tipa, ostala so zaprtega tipa (glej Prilogo 1).

2. 3. 2 INTERVJU S KRIMINALISTOM IN PSIHOLIGINJO

S pomočjo intervjuja s kriminalistom Policijske uprave Celje, ki mi je predstavil problematiko spolnih zlorab in razložil, kako ukrepati ob prijavi spolne zlorabe, sem sestavila večji del anketnega vprašalnika za dijake naše šole. Razgovor s kriminalistom predstavlja teoretično osnovo, uporabljeno v raziskovalni nalogi. V raziskavo sem vključila tudi intervju s psihologinjo, ki se ukvarja z žrtvami spolnih zlorab. Ta del je nalogo osvetlil še s psihološkega vidika. Oba intervjuja sta kot povzetka zapisana v teoretičnem delu naloge. Vprašanja za intervjuvanca so predstavljena v prilogah (glej Prilogo 2 in Prilogo 3).

2. 3. 3 PREGLED LITERATURE

S pomočjo knjižnih virov na temo spolnih zlorab je naloga podkrepljena z definicijami spolnih zlorab in različnimi ugotovitvami stroke na to temo. Opredelitev spolnih zlorab sem osvetlila tudi s pomočjo Kazenskega zakonika Republike Slovenije.

3. O SPOLNIH ZLORABAH

3.1 DEFINICIJA SPOLNE ZLORABE

Po pregledu najrazličnejše literature na temo spolnih zlorab ugotavljam, da je spolno zlorabo težko na splošno opredeliti. Obstajajo tako zapletene in medicinske definicije kot tudi različne družbene in kulturne norme, ki vplivajo na razumevanje spolne zlorabe.

Danes vemo, da so se spolne zlorabe dogajale skozi vso zgodovino, pa jih takratni čas ni prepoznaval kot problem. V antični Grčiji so mlade dečke izrabljali kot dečke za naslade, skozi vso zgodovino pa so mlada dekleta že zgodaj poročali z odraslimi moškimi. Pojav spolne zlorabe torej ni nič novega ali je zgolj obrobni pojav našega časa. Po nekaterih definicijah se izrazi »spolni napad«, »spolna zloraba« in »spolno nasilje« smatrajo za sinonime in se jih pogosto uporablja izmenično. Po drugih definicijah imajo ti izrazi zelo različne pomene (in posledice) glede na okoliščine, kraj in položaj. Razlike v definicijah se običajno pojavljajo tudi takrat, ko gre za različna področja opredeljevanja spolne zlorabe (medicinsko, pravniško ali socialno področje). Williams definira spolno zlorabo kot travmo, pri kateri gre za neprosto voljni spolni akt, ki vključuje silo ali prisilo od osebe, najmanj pet let starejše od žrtve. Finkelhor opredeljuje spolno zlorabo kot udeležbo otrok in mladoletnikov v spolnih aktivnostih z odraslo osebo ali osebo, ki je starejša ali večja od njih, pri kateri je otrok ali mladoletnik zlorabljen kot spolni objekt za zadovoljevanje spolnih potreb ali želja osebe, ki je starejša od njega in pri kateri zaradi neenakih moči v odnosu sam nima možnosti, da bi izbral, ali bo privolil v spolno aktivnost ali ne. (Repič, 2008, str. 18)

Obe napisani definiciji spolno zlorabo pogojujeta z očitno razliko v letih med storilcem in žrtvijo.

Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization) meni, da je spolnih zlorab več vrst; dejanja niso omejena samo na spolni odnos, ampak vključujejo širok spekter spolnih vedenj, vključno s poskusom, da bi od nekoga dosegli spolni odnos, do spolnega nadlegovanja s prisilo in spolnega izkoriščanja. (Repič, 2008, str. 18)

3. 2 KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE

V 19. poglavju Kazenskega zakonika Republike Slovenije so navedena kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost. Ta kazniva dejanja so razvrščena v več podvrst, pri čemer pa sta mene najbolj zanimala člen 170. in člen 171., ki obravnavata posilstvo in spolno nasilje.

V 170. členu lahko preberemo, da je posilstvo definirano kot *»prisila osebe drugega ali istega spola k spolnemu občevanju ali s tem izenačenemu spolnemu ravnanju, tako da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo.«* Posilstvo se lahko dogodi tudi *»proti osebi, s katero storilec živi v zakonski, zunajzakonski skupnosti ali registrirani istospolni skupnosti.«* (<https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/devetnajsto-poglavje-kazniva-dejanja-zoper-spolno-nedotakljivost>)

Za posilstva so predvidene zaporniške kazni od 6 mesecev do 15 let.

V 171. členu je pojasnjeno spolno nasilje, ki se dogodi, kadar *nekdo »uporabi silo ali zagrozi osebi drugega ali istega spola z neposrednim napadom na življenje ali telo in jo tako prisili, da stori ali trpi kakšno spolno dejanje, ki ni zajeto v prejšnjem členu.«* (Prav tam)

Tudi za spolne zlorabe je zagrožena zaporna kazen od 6 mesecev do 15 let.

Tako v primeru posilstva kot spolne zlorabe razlika v letih med žrtvijo in storilcem ni izpostavljena kot kriterij kaznivosti. Kazenski zakonik v 173. členu posebej obravnava spolne napade na osebe, mlajše od 15 let. (Prav tam)

3. 3 POGLED KRIMINALISTA

V pogovoru s kriminalistom Policijske uprave Celje g. Milanom Vogrincem sem izvedela, da je na letni ravni v celjskem okrožju podanih med 30 in 50 prijav spolnih zlorab.

G. Vogrinec je pojasnil, da je največkrat spolno zlorabljen mlajša populacija (otroci), lahko pa tudi starejše ženske (nad 60 let). Spolne zlorabe se največkrat dogajajo v družinskem krogu, kar pomeni, da sta si storilec in žrtev zelo blizu. To je tudi eden od razlogov, zakaj žrtev ne prijavi kaznivega dejanja – ker ga kot takega

sploh ne prepozna ali pa noče škodovati žrtvi oz. je od storilca čustveno odvisna (npr. otroci, zlorabljeni od staršev).

Tudi sicer so prijave, storjene neposredno po spolni zlorabi, redke. To je neugodno za preiskovalce, saj se tako zabrišejo tudi dokazi (žrtev se že stušira, ni možno vzeti brisa idr.). Kriminalist pojasnjuje, da so vzroki za to, da žrtev ne prijavi zlorabe, različni: zaradi šoka, strahu pred partnerjem – če gre za spolno zlorabo znotraj partnerskega odnosa idr.

Lahko pa tudi pride do lažnih ovadb oz. prijav spolnega nasilja – na policiji so prijavitelji opozorjeni na posledice krive ovadbe. Po prijavi spolne zlorabe si preiskovalci najprej ogledajo kraj kaznivega dejanja, žrtev pa je napotena na ginekološki oz. zdravniški pregled.

Pridobljeni dokazi se občasno pošljejo tudi v Nacionalni forenzični laboratorij, kjer poskušajo z DNA-analizami povezati žrtev in storilca. V postopku preiskave opravijo razgovore, pri čemer uporabljajo tudi poligrafska testiranja (ugotavljajo, ali je storilec zmožen spolne zlorabe ali ne). Ko zberejo vse podatke, obvestijo tožilstvo (tudi če ne dokažejo, da gre za kaznivo dejanje, obvestijo tožilstvo) in s tem je postopek preiskovalcev predan sodišču.

3. 4 ŽRTVE SPOLNIH ZLORAB

V nadaljevanju raziskovalne naloge je pojasnjeno, kako se žrtve spolnih zlorab, v kolikor zlorabo sploh prepoznajo, soočajo s travmo.

Bain in Sanders (1996, str. 55) navajata, kako se žrtev, ki je doživela spolno zlorabo, z njo sooča:

- ni povsem prepričana, da je bila žrtev spolne zlorabe,
- v zavest ji prihajajo nejasni, zamegljeni spomini na zlorabo,
- ne ve natančno, kako je bila zlorabljena,
- spopade se s posledicami dolgotrajne zlorabe, ki jo je utrpela v otroštvu,
- mučijo jo posledice enkratne zlorabe,
- še vedno ohranja skrivnost zase,
- išče pot, kako povedati,

- nekomu ji je uspelo zaupati in povedati skrivnost, ta pa ji ni verjel oziroma je vse skupaj preprosto prezrl.

Nekatere žrtve se počutijo odgovorne in krive za to, kar se jim je zgodilo. Sebi se zdijo pokvarjene, zdi se jim, da jih zaradi tega ne bo imel nihče rad. To so zelo močna občutja, ki lahko prekrijejo vsa ostala pozitivna občutja o sebi. Žrtve v večini povejo, da sovražijo svoje telo, da sovražijo sebe. Ko govorijo o sebi, uporabljajo izraze, ki pogosto ne ustrezajo realnosti – opisujejo se kot predebele, grde, preširoke, presuhe, ostudne idr. Počutijo se neprivlačne, zato začnejo vstopati v ljubezenske in seksualne zveze brez premisleka in samo zato, ker si želijo dokazati, da si jih nekdo želi. V takih zvezah so te osebe pogosto razočarane in izkoriščene, zato iščejo vedno nove zveze. Vse to pa krepi njihova občutja brezvrednosti. (Bain, 1996, str. 69)

Žrtvi spolne zlorabe se zdi, da je drugačna od drugih. Zdi se ji, da je edina, ki se ji je to zgodilo. Taka občutja vodijo v osamitev in osamljenost. Počuti se »umazano«, »okuženo«, »zaznamovano«, povsem brez vrednosti. Žrtev je prepričana, da drugim že sam pogled nanjo »razodene, da je drugačna«. Zaradi bojazni, da vsi vedo, se umakne vase, razdre prijateljstva, ki so ji nudila oporo, in se potopi v svet osame. (Prav tam, str. 67)

Žrtve spolnih zlorab se neposredno po zločinu ali pa kadar koli kasneje v življenju lahko srečujejo s celo paleto patoloških elementov, kot so (Repič, 2008, str. 39):

- posttravmatska stresna motnja,
- socialne fobije,
- strah in anksioznost,
- krivda in sram,
- zloraba substance in motnje hranjenja,
- pobeg od doma,
- depresija in samomor,
- napadi panike,
- pretirano nezaupanje,
- motnje osebnosti.

3. 5 SPOLNE ZLORABE V DRUŽINI

Gonilno silo in motivacijo, da nekdo posiljuje in je agresiven, je poskušalo analizirati že veliko raziskovalcev. V splošnem pa lahko povzamemo naslednje ugotovitve (Repič, 2008, str. 24):

- osnovna dejavnika, ki ženeta storilca, sta moč in kontrola – in ne potreba po seksu, kot veliko ljudi še vedno misli,
- redkokdaj je to kriminalno dejanje zaradi strasti in potrebe po seksu,
- to je bolj kot ne agresivno, nasilno in sovražno dejanje, s katerim storilec žrtev popolnoma razvrednoti, nadvlada, poniža, osramoti in sterorizira. S tem tudi prekrši in oskruni zasebnost žrtve, njeno telo, njeno osebnost, varnost in blagostanje.

Strokovnjaki ugotavljajo, da se večji del spolnih zlorab dogodi v kakor koli znanem – domačem okolju. Družina naj bi dala otroku občutek varnosti, pripadnosti, sprejetosti in ljubljenosti. Če pa namesto teh prijetnih občutkov v družini prevladujejo zloraba, travma, nasilje, groza, in podobno zastrašujoče, nasilno vzdušje, se otrok ne bo počutil varno, sprejeto in ljubljeno ter bo nezavedno tudi kasneje v življenju iskal situacije, ki mu bodo prebujale in ponavljale primarno vzdušje in temeljne afekte, saj le to pomeni za njegov intrapsihični svet pripadnost in domačnost. Prav to vzdušje v družini lahko kasneje prispeva k temu, da bo otrok iz družine, v kateri prevladujejo neprijetni občutki in mnoge stiske, prej žrtev spolne zlorabe. V družinah, kjer je prisotna spolna zloraba, je skoraj vedno eden od staršev zasvojen z neko aktivnostjo, drugi pa je soodvisen. Tisti, ki je zasvojen, je lahko zasvojen z delom, spolnostjo, drogami, hrano, alkoholom, igrami na srečo, religijo, besom, močjo, zapravljanjem idr. (Prav tam, str. 74)

3. 6 POGLED KLINIČNE PSIHOLOGINJE

Mag. Nuša Leskovšek Pečak, univ. dipl. psih., specialistka klinične psihologije mi je v pogovoru povedala, da žrtvam spolnih zlorab največkrat pomagajo s psihološkimi svetovanji in psihoterapijo, vendar je proces prilagojen posamezniku in njegovim potrebam. Prav tako je pomembno, da se ustvari varen prostor, kjer žrtve lahko spregovorijo o svoji zgodbi/izkušnji. Pojasnila je, da naj bi bila zlorabljena vsaka 5

deklica in vsak 7 deček, od teh si pomoč poišče le 5 %. Strokovnjakinja pojasni, da najverjetneje še vedno zaradi občutka sramu in krivde, prikrivanja zlorabe idr.

Zanimalo me je, koliko obiskov je povprečno potrebnih, da si žrtev opomore od dogodka. Izvedela sem, da je to odvisno od posameznika (njegovih osebnostnih značilnosti, osebnostne čvrstosti, mehanizmov soočanja s stresom idr.), od okoliščin (vrsta spolne zlorabe, trajanja, ostalih vpletenih posameznikov idr.) in drugih okoliščin (posameznikove socialne mreže idr.). Na splošno si opomorejo v nekaj mesecih, lahko pa zdravljenje traja več let. Nuša Leskovšek Peček je pojasnila tudi, da zlorabe žrtev seveda ne more izbrisati iz spomina, kljub temu pa lahko do nje vzpostavi primerno distanco; to pomeni, da jo zloraba ne vznemirja več v tolikšni meri, da bi to pomembno vplivalo na njeno splošno počutje.

4. ANALIZA IN UGOTOVITVE

4.1 PREDSTAVITEV POTEKA RAZISKOVALNEGA DELA

Raziskovalne naloge sem se lotila problemsko. Najprej sem se s pomočjo ustrezne literature, ki sem jo poiskala v Osrednji knjižnici Celje, seznanila z osnovnimi pojmi in teoretičnimi izhodišči, ki so mi pomagali v nadaljevanju raziskave. Intervjuvala sem tudi dva strokovnjaka, ki se ukvarjata s spolnimi zlorabami, s kriminalistom in klinično psihologinjo.

V nadaljevanju sem z aplikacijo 1ka zasnovala spletni anketni vprašalnik. Pri postavljanju hipotez in izvedbi ankete je bil edini pomemben kriterij, ki sem ga upoštevala, ta, da anketiranci spadajo v kategorijo »mladi«. Nisem se ozirala na specifično starost mladih, spol ali smer izobraževanja anketirancev. V anketi so zato zajeti dijaki Gimnazije Celje - Center. V anketi je sodelovalo 313 dijakov.

Za vsako vprašanje sem glede na odgovore izdelala ustrezen graf in tabelo s pripadajočo analizo.

4.2 PREDSTAVITEV IN UTEMELJITEV REZULTATOV

V nadaljevanju je prikazana analiza rezultatov anketnega vprašalnika. Za boljšo preglednost sta ob vsakem vprašanju prikazana graf in tabela, ki ponazorita rezultate odgovorov na vsako vprašanje. V nadaljevanju je zapisan komentar oziroma analiza rezultata posameznega anketnega vprašanja.

1. vprašanje: Kaj razumeš s terminom spolna zloraba?

Prvo vprašanje je bilo odprtega tipa in so anketiranci nanj odgovarjali s povsem svojimi opredelitvami. 28 dijakov (9 %) je spolno zlorabo opredelilo kot posilstvo. 6 dijakov (2 %) meni, da je spolna zloraba enaka spolnemu nasilju.

Poleg navedenih so dijaki najpogosteje odgovarjali, da je spolna zloraba:

- vsakršno dotikanje, ki je nezaželeno (in to predčasno jasno izraženo),
- /.../ ko nekoga spolno izkoristiš za svoje užitke,
- spolni odnos, v katerega je posameznik prisiljen,
- vsak intimni stik brez dovoljenja,
- /.../ ko starejši/-a moški/ženska napadeta otroke in se pred njimi slačita,
- prisiljen spolni odnos, nehoteno poljubljanje, dotikanje, otipavanje,
- fizična kršitev osebnega prostora posameznika,
- siljenje okajene osebe (alkohol, droge) v spolni odnos.

Analiza je pokazala, da večina anketirancev ve, kaj je spolna zloraba, saj so odgovori zajeli skoraj vse tipe spolnih zlorab.

2. vprašanje: Poznaš kakšno osebo, ki je bila žrtev spolne zlorabe?

Graf 1 in tabela 1 prikazujeta odgovor na drugo vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 1: Poznavanje žrtev spolnih zlorab

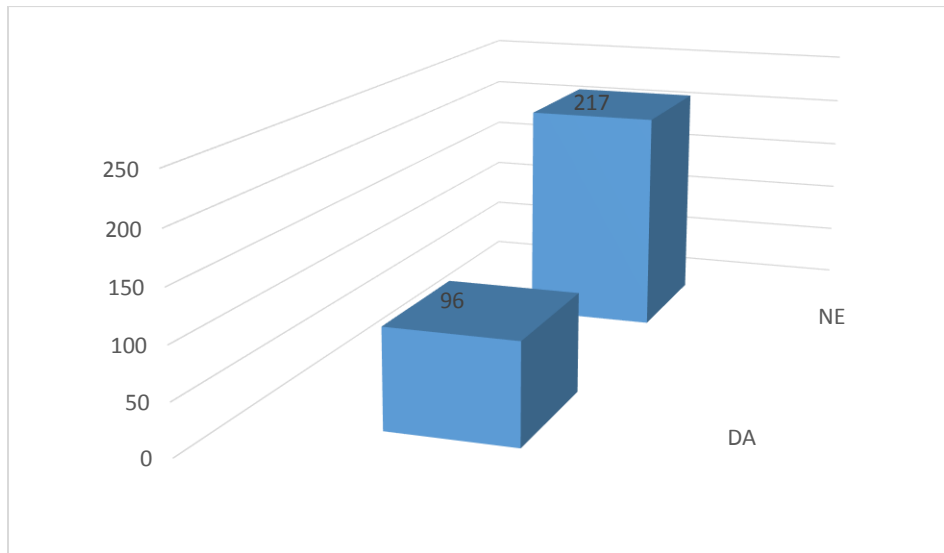

Tabela 1: Poznavanje žrtev spolnih zlorab

	Število	Odstotki %
DA	96	30,7
NE	217	69,3

Ugotavljam, da kar 96 dijakov (30,7 %) pozna osebo, ki je bila spolno zlorabljena, 217 dijakov (69,3 %) pa pravi, da takšne osebe ne pozna.

3. vprašanje: Kdo je po tvojem mnenju največkrat tarča spolnih zlorab?

Graf 2 in tabela 2 prikazujeta odgovor na tretje vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 2: Tarče spolnih zlorab

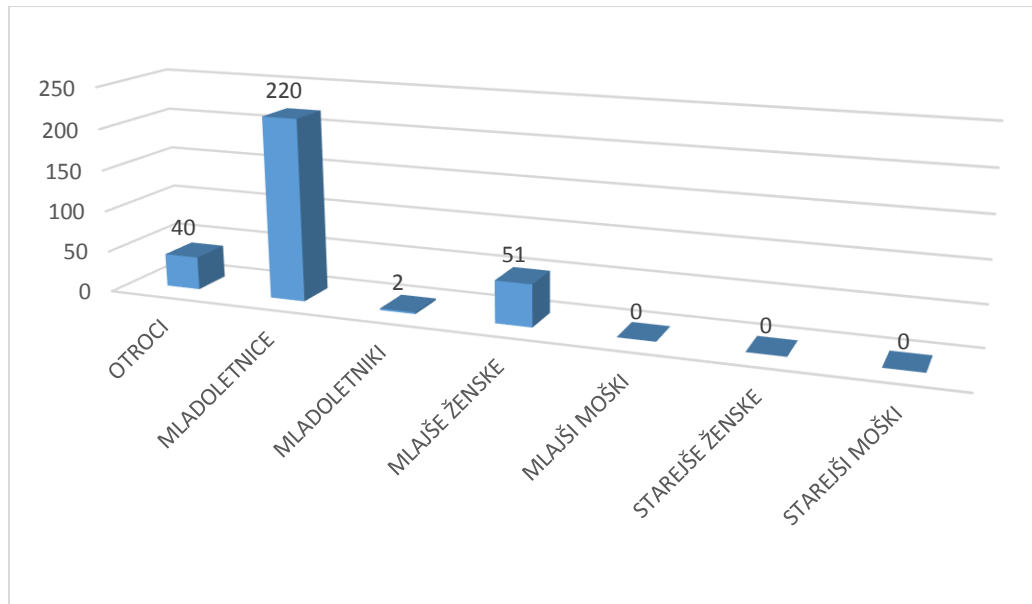

Tabela 2: Tarče spolnih zlorab

	Število	Odstotki %
Otroci	40	12,7
Mladoletnice	220	70,3
Mladoletniki	2	0,64
Mlajše ženske	51	16,3
Mlajši moški	0	0
Starejše ženske	0	0
Starejši moški	0	0

220 dijakov (70,3 %) meni, da so največkrat spolno zlorabljene mladoletnice. Po številu odgovoru »mladoletnice« sledi odgovor »mlajše ženske«. Ta odgovor je izbralo 51 dijakov, kar predstavlja 16,3 %. Tretji največkrat izbran odgovor je »otroci«, katerega je izbralo 40 anketirancev (12,7 %). Ugotavljam, da dijaki za tarče spolnih zlorab niti enkrat niso izbrali mlajših moških, starejših žensk in starejših moških.

4. vprašanje: Kdo so po tvojem mnenju največkrat storilci kaznivega dejanja spolne zlorabe?

Graf 3 in tabela 3 prikazujeta odgovor na četrto vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 3: Storilci spolnih zlorab

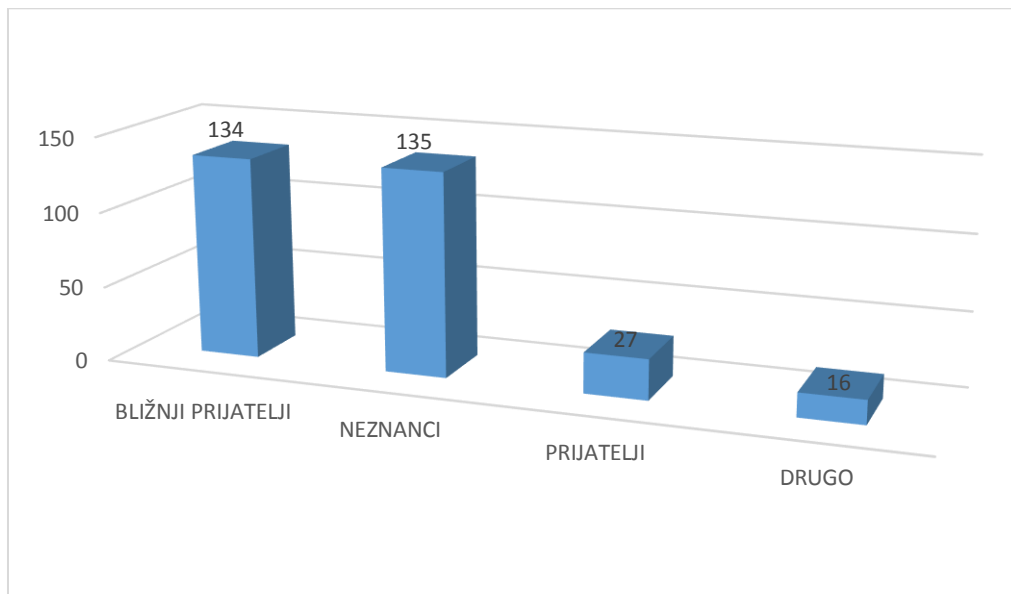

Tabela 3: Storilci spolnih zlorab

	Število	Odstotki %
Bližnji sorodniki	134	42,9
Neznanci	135	43,3
Prijatelji	27	8,7
Drugo	16	5,13

Po mnenju dijakov so največkrat storilci kaznivega dejanja spolne zlorabe neznanci. Za ta odgovor se je odločilo 135 dijakov, kar predstavlja 43,3 %. Za odgovor »bližnji sorodniki« se je odločilo le malo manj anketirancev, to je 134, kar predstavlja 42,9 %. Odgovor »prijatelji« pa je izbralo 27 anketirancev, kar je 8,7 %.

Možen odgovor »drugo« je izbralo 16 dijakov (5,13 %). Kot »drugo« so anketiranci največkrat navajali:

- vse navedeno zgoraj,
- bogataši,
- Albanci,
- moški.

5. vprašanje: Zakaj meniš, da žrtve spolnega nasilja ne upajo prijaviti tega zločina?

Graf 4 in tabela 4 prikazujeta odgovor na peto vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 4: Vzroki za neprijavo spolne zlorabe

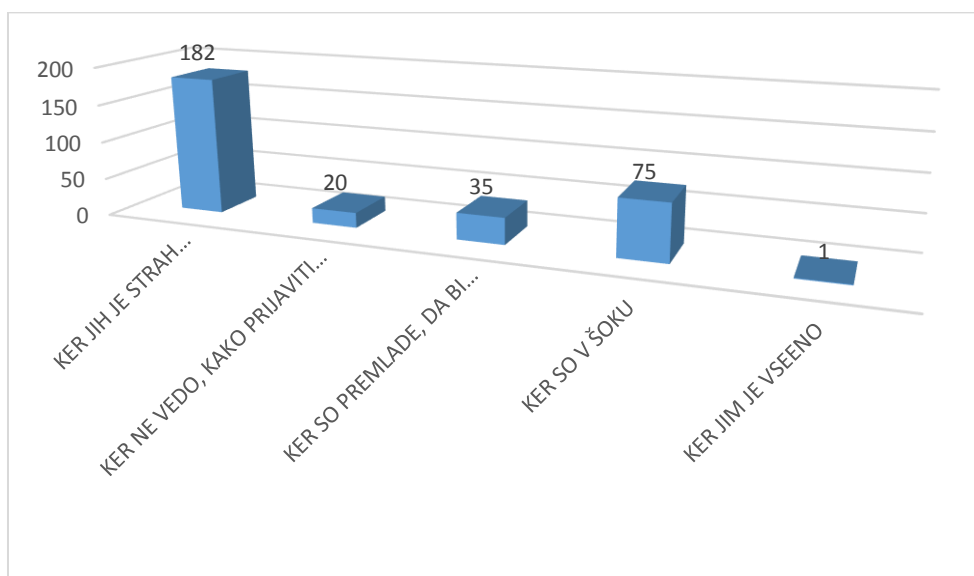

Tabela 4: Vzroki za neprijavo spolne zlorabe

	Število	Odstotki %
/.../ ker jih je strah storilčevega odziva.	182	58,2
/.../ ker ne vedo, kako prijaviti zločin.	20	6,4
/.../ ker so premlade, da bi ozavestile zlorabo kot zločin.	35	11,2
/.../ ker so v šoku.	75	23,9
/.../ ker jim je vseeno.	1	0,3

182 dijakov (58,2 %) meni, da si žrtve ne upajo prijaviti zločina spolne zlorabe, ker jih je strah storilčevega odziva. Drugi najbolj pogosto izbran odgovor je, »ker so v šoku«. Izbralo ga je 75 dijakov (23,9 %). 35 anketirancev (11,2 %) meni, da žrtve ne prijavijo spolne zlorabe, ker so premlade, da bi ozavestile zlorabo kot zločin. 20 dijakov (6,4 %) meni, da žrtev ne prijavi zlorabe, ker ne ve, kako prijaviti zločin. Samo en anketiranec meni, da žrtve ne prijavijo zločina, ker jim je vseeno.

6. vprašanje: Koliko je po tvoji oceni v celjskem okrožju prijavljenih spolnih zlorab v enem letu?

Graf 5 in tabela 5 prikazujeta odgovor na šesto vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 5: Ocena števila spolnih zlorab

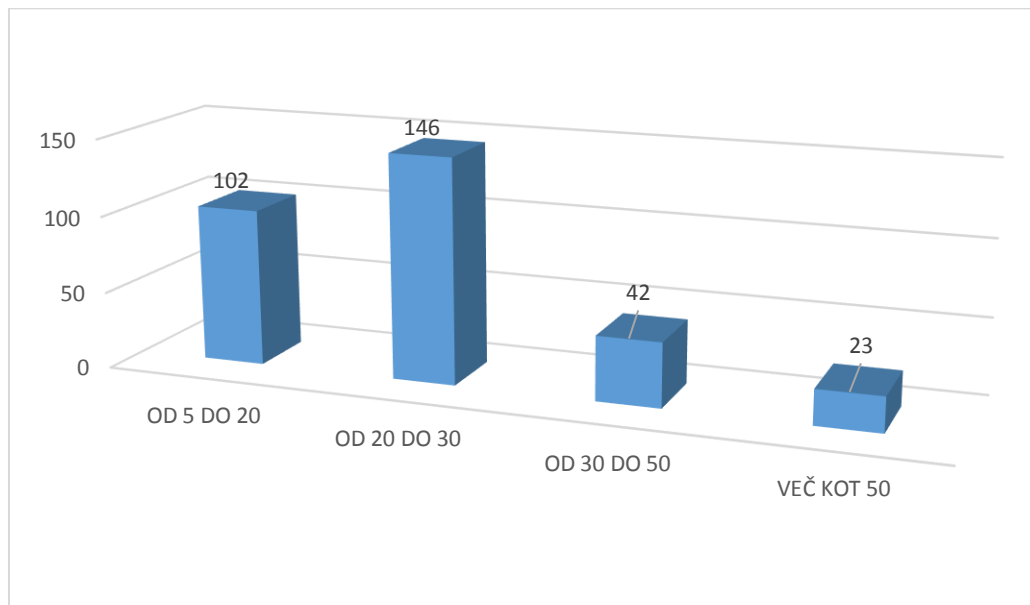

Tabela 5: Ocena števila spolnih zlorab

	Število	Odstotek %
Od 5 do 20	102	32,6
Od 20 do 30	146	46,6
Od 30 do 50	42	13,4
Več kot 50	23	7,3

46,6 % dijakov meni, da je v celjskem okrožju letno od 20 do 30 prijav spolnih zlorab letno. Drugi največkrat izbrani odgovor je od 5 do 20 prijavljenih zlorab. Ta odgovor je izbralo 32,6 % dijakov. Odgovor od 30 do 50, ki je tudi dejanski odgovor na to vprašanje, je izbralo le 42 anketirancev, kar predstavlja 13,4 %. Najmanjkrat izbran odgovor je bil »več kot 50«.

7. vprašanje: Se v krogu prijateljev kdaj pogovarjate o spolnih zlorabah?

Graf 6 in tabela 6 prikazujeta odgovor na sedmo vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 6: Pogovori o spolnih zlorabah

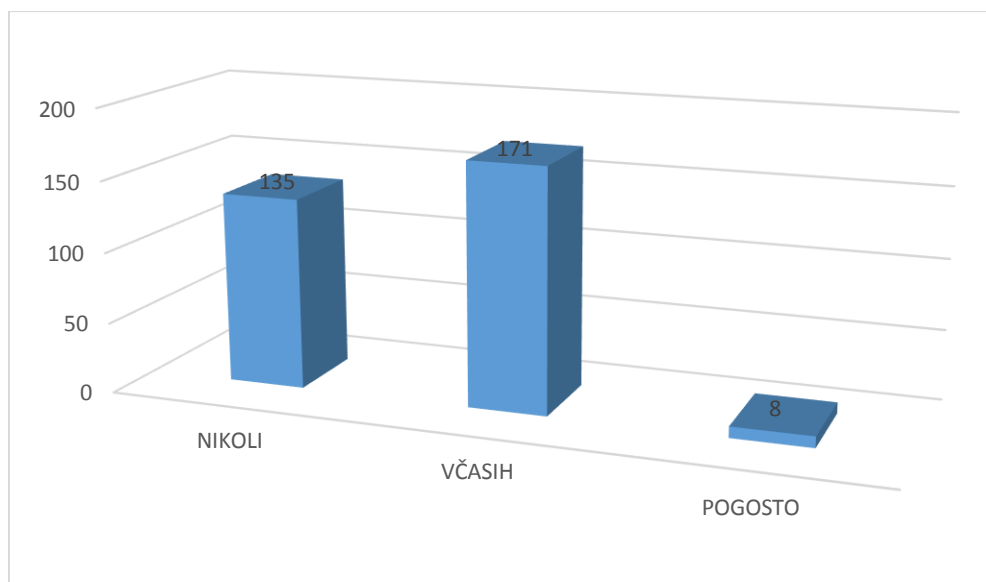

Tabela 6: Pogovori o spolnih zlorabah

	Število	Odstotki %
Nikoli	135	42,9
Včasih	171	54,5
Pogosto	8	2,5

Ugotavljam, da se največ anketirancev, to pomeni 175 dijakov (54,5 %), v krogu prijateljev **včasih** pogovarja o temi spolnih zlorab. 135 dijakov (42,9 %) tega ne počne **nikoli**. V krogu prijateljev se o temi spolnih zlorab **pogosto** pogovarja samo 8 anketiranih dijakov (2,5 %).

8. vprašanje: Meniš, da si dovolj seznanjen/-a o temi spolnih zlorab in njenih posledicah?

Graf 7 in tabela 7 prikazujeta odgovor na osmo vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 7: Seznanjenost s posledicami spolnih zlorab

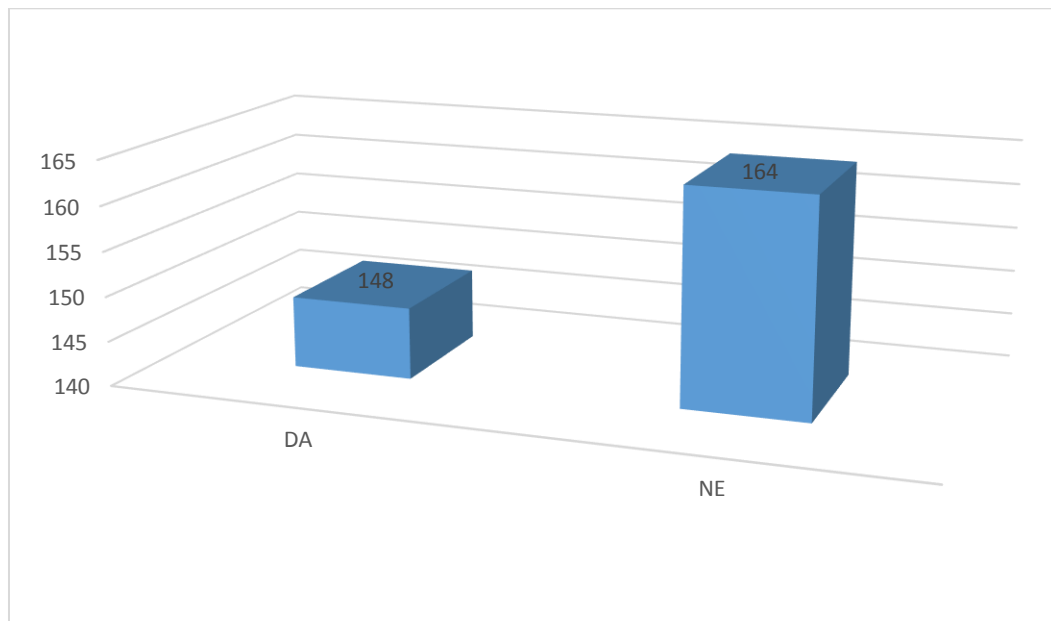

Tabela 7: Seznanjenost s posledicami spolnih zlorab

	Število	Odstotek %
Da	148	47,4
Ne	164	52,6

Dijaki v 47,4 % (148 anketirancev) menijo, da so dovolj seznanjeni s posledicami spolnih zlorab. Preostalih 52,6 % dijakov (164 anketirancev) pa meni, da s to temo niso dovolj seznanjeni.

9. vprašanje: Prepoznaš spolne zlorabe kot aktualni problem sodobne družbe?

Graf 8 in tabela 8 prikazujeta odgovor na deveto vprašanje anketnega vprašalnika.

Graf 8: Spolne zlorabe kot problem sodobne družbe

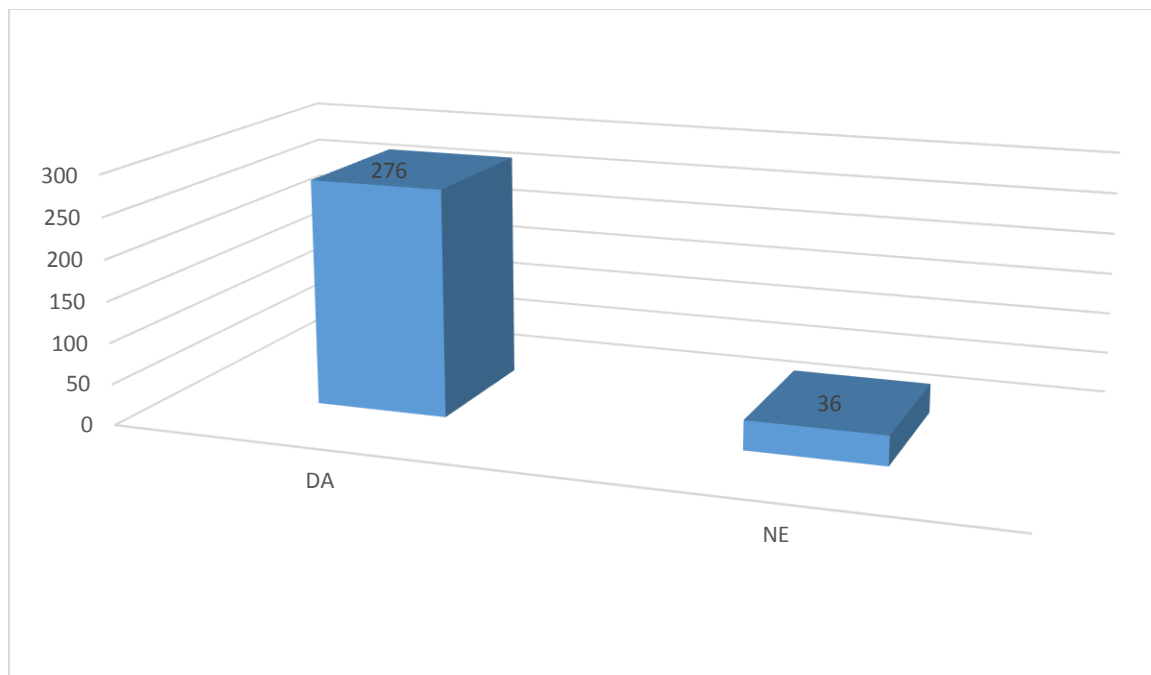

Tabela 8: Spolne zlorabe kot problem sodobne družbe

	Število	Odstotek %
Da	276	88,5
Ne	36	11,5

Kar 276 dijakov (88,5 %) prepozna temo spolnih zlorab kot aktualni problem sodobne družbe, medtem ko preostalih 36 dijakov (11,5 %) meni, da spolne zlorabe danes niso problem.

5. ZAKLJUČEK

Za raziskavo, predstavljeno v raziskovalni nalogi, z naslovom Odnos mladih do pojava spolnih zlorab sem se odločila, ker spolno zlorabo vidim kot enega ključnih

problemov sodobne družbe, hkrati pa opažam, da se mladi o tem le redko pogovarjamo. Želela sem ugotoviti, kako različni strokovnjaki obravnavajo spolno zlorabo in kako jo dojemajo mladi. S pomočjo anketnega vprašalnika sem ugotavljala, kako mladi dojemajo spolno zlorabo, kako si predstavljajo žrtve spolne zlorabe, katerega spola so in koliko so stare, ter koga vidijo kot storilca spolne zlorabe.

V uvodnem delu naloge so zapisane 4 hipoteze, ki so bile vse potrjene.

Na podlagi analize anketnih vprašalnikov ugotavljam, da **hipotezo 1**: »Mladi menijo, da so ženske večkrat žrtve spolnih zlorab kot moški.« lahko **potrdim v celoti**, saj je večina odgovorila, da so žrtve mladoletnice in mlajše ženske. Nihče od anketirancev, razen 2 dijakov (predstavljata zanemarljivih 0,64 %), ki sta odgovorila, da je žrtev »mladoletnik«, ni v moškem prepoznal tarče spolne zlorabe.

Hipoteza 2: »Mladi menijo, da je največ žrtv spolnih zlorab mladoletnic.« **je potrjena**. To je razvidno iz odgovora na tretje anketno vprašanje, saj nekaj več kot 70 % anketirancev meni, da so žrtve spolne zlorabe mladoletnice. Na podlagi intervjuja, pogovor sem opravila s kriminalistom Milanom Vogrincem, pa ugotavljam, da mnenje mladih ni povsem skladno s siceršnjimi podatki, ki razkrivajo, da so poleg mlajše populacije (tudi otroci) največkrat žrtve spolne zlorabe tudi starejše ženske (nad 60 let).

Hipotezo 3: »Mladi menijo, da so storilci zločina spolne zlorabe največkrat neznanci.« lahko **potrdim**, vendar pa dodajam, da je odstotek teh, ki zločin spolne zlorabe pripisujejo neznancem, le malo višji od odstotka teh, ki zločin spolne zlorabe pripisujejo popolnim neznancem. Odgovor »neznanec« je namreč izbralo 135 dijakov, medtem ko je odgovor »bližnji sorodnik« izbralo 134 dijakov. Ta podatek kaže na to, da se mladi zavedajo, da je problem spolne zlorabe največkrat problem ožjega ali širšega družinskega okolja.

Hipotezo 4, da so spolne zlorabe v sedanji družbi tabuizirane, lahko **potrdim** na podlagi 7. in 8. vprašanja anketnega vprašalnika. Ugotavljam, da nekaj več kot polovica anketiranih meni, da so o spolnih zlorabah in njenih posledicah premalo seznanjeni, prav tako pa se le 2,5 % anketiranih pogovarja o tej temi *pogosto*. Iz odgovorov na 6. anketno vprašanje je razvidno, da se o spolnih zlorabah mladi

premalo pogovarjamo. Večina anketirancev pa meni, da so spolne zlorabe problem sodobne družbe.

Če povzamem – ugotavljam, da dijaki znajo opredeliti pojem spolna zloraba, v večini navajajo, da so žrtve spolne zlorabe ženske oz. še natančneje – mladoletnice, storilci pa neznanci in bližnji sorodniki. Presenetilo me je, da kar 30,7 % dijakov pozna osebo, ki je bila spolno zlorabljena, ob tem pa število spolnih zlorab ocenjujejo nižje, kot kažejo podatki. Pozitivno me je presenetil podatek, da se veliko mladih *včasih* pogovarja o spolnih zlorabah, kljub temu da se jim zdi, da temo slabo poznajo.

Menim, da so dijaki premalo ozaveščeni o temi spolnih zlorab in njihovih posledicah. Ozaveščenost mladih pa je nujna. Raziskovanje spolnih zlorab je zelo kompleksno, vendar je izjemnega pomena, da tema ne ostane tabuizirana. Spolno nasilje se žal dogaja povsod, v vseh kulturah in ne glede na ekonomski status posameznika ali družine. Ozaveščanje javnosti pa opogumlja ljudi, da spregovorijo, hkrati pa prepreči, da bi storilci svoje dejanje ponovili.

6. VIRI IN LITERATURA

6. 1 KNJIŽNI VIRI

BAIN, Quainé, in SANDERS, Maureen. 1996. *Ko pride na dan*. Ljubljana: Tiskarna LJUBLJANA. ISBN 961-6015-52-4.

REPIČ, Tanja. 2008. *Nemi kriki spolne zlorabe*. Celje: Celjska Mohorjeva družba. ISBN 978-961-218-774-3.

6. 2 SPLETNI VIRI

Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost [online]. 2012. *Uradni list RS*, 29.

junij, št. 50. [Citirano 12. feb. 2019; 20.13]. Dostopno na spletnem naslovu:

<https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/devetnajsto-poglavje-kazniva-dejanja-zoper-spolno-nedotakljivost>.

6. 3 USTNI VIRI

Intervju s kriminalistom Miranom Vogrincem, 25. 10. 2018.

Intervju s psihologinjo Nušo Leskovšek Peček, 20. 12. 2019.

8. PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik za dijake

Priloga 2: Vprašanja za intervju za kriminalista Milana Vogrinca

Priloga 3: Vprašanja za intervju za klinično psihologinjo Nušo Leskovšek Pečak

Priloga 1

Anketni vprašalnik za dijake

Spoštovani!

Sem Tina Horvat, dijakinja 2. letnika Gimnazije Celje - Center in sodelujem v raziskovalnem gibanju Mladi za Celje. Raziskujem temo odnosa mladih do pojava spolnih zlorab, zato vas prosim, da izpolnite anketni vprašalnik.

Anketni vprašalnik je anonimen.

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem.

1. vprašanje: Kako razumeš pojem spolna zloraba?

2. vprašanje: Poznaš kakšno osebo, ki je bila žrtev spolne zlorabe?

- DA
- NE

3. vprašanje: Kdo je po tvojem mnenju največkrat tarča spolne zlorabe?

- OTROCI
- MLADOLETNICE
- MLADOLETNIKI
- MLAJŠE ŽENSKE
- MLAJŠI MOŠKI
- STAREJŠE ŽENSKE
- STAREJŠI MOŠKI

4. vprašanje: Kdo so po tvojem mnenju največkrat storilci kaznivega dejanja spolne zlorabe?

- BLIŽNJI SORODNIKI
- NEZNANCI
- PRIJATELJI
- DRUGO

5. vprašanje: Zakaj meniš, da žrtve spolnega nasilja ne upajo prijaviti tega zločina?

- KER JIH JE STRAH STORILČEVEGA ODZIVA.

- KER NE VEDO, KAKO PRIJAVITI ZLOČIN.
- KER SO PREMLADE, DA BI OZAVESTILE ZLORABO KOT ZLOČIN.
- KER SO V ŠOKU.
- KER JIM JE VSEENO.

6. vprašanje: Koliko je po tvoji oceni v celjskem okrožju prijavljenih spolnih zlorab v enem letu?

- Od 5 do 20
- Od 20 do 30
- Od 30 do 50
- Več kot 50

7. vprašanje: Se v krogu prijateljev kdaj pogovarjate o spolni zlorabi?

- NIKOLI
- VČASIH
- POGOSTO

8. vprašanje: Meniš, da si dovolj seznanjen/-a o temi spolna zloraba in njenih posledicah?

- DA
- NE

9. vprašanje: Prepoznaš spolne zlorabe kot aktualni problem sodobne družbe?

- DA
- NE

Priloga 2

Vprašanja za kriminalista Milana Vogrinca

1. Kako bi definirali spolne zlorabe?
2. Kdo je največkrat spolno zlorabljen?
3. Koliko spolnih zlorab obravnavate letno?
4. V kakšnih okoliščinah se zgodijo zlorabe? V kakšnem razmerju so si po navadi žrtve in storilci?
5. Kdo prijavi zlorabo?
6. Kakšni so vzroki (ne)prijave spolne zlorabe?

Priloga 3

Vprašanja za psihologinjo Nušo Leskovšek Pečak

1. Kako pomagate žrtvam spolnega nasilja?
2. Koliko ljudi se obrne na vas zaradi pomoči?
3. Koliko obiskov povprečno je potrebnih, da si žrtev opomore od dogodka?
4. Kakšne posledice so prisotne pri žrtvah?

IZJAVA

Mentor/ica/ji Petra Lajlar, v skladu z 2. in 17. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam/mo, da je v raziskovalni nalogi z naslovom Odnos mladih do pojava spolnih zlorab, katere avtor/ica/ja/ici/ji/ice je/sta/so Tina Horvat:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo (-ičino) dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, 6. 3. 2019

žig šole

Podpis mentorja/ice/jev:

Petra Lajlar, prof.

Podpis odgovorne osebe:

Gregor Deleja, prof.